

İNSAN HAKLARI EĞİTİMİNDE ÇARPAN ETKİSİ YAKLAŞIMI

HAK EĞİTİMİ EYLEM PROGRAMINDAN ALINAN DERSLER

HAK EĞİTİMİ EYLEM PROGRAMI NEDİR?

Hak Eğitimi Eylem Programı (REAP), Uluslararası Af Örgütü Norveç Şubesi önderliğinde yürütülen on yıllık uluslararası insan hakları eğitimi girişimidir. REAP, Uluslararası Af Örgütü tarafından İsrail, Malezya, Moldova, Fas, Polonya, Rusya, Slovenya, Güney Afrika, Tayland ve Türkiye’de uygulanmıştır. REAP proje ortakları, yerel ihtiyaçları değerlendirdikten sonra, hedef gruplar ve ülkedeki insan hakları gündemiyle ilgili insan hakları başlıklarını belirlemektedir. REAP’in ana unsuru, toplumdaki rolleri ya da konumları itibarıyla daha geniş bir kitleyi ya da grupları etkileyebilecek bireylere; yani “çarpan etkisi yaratacak kişilere” insan hakları eğitimi verilmesidir. REAP sayesinde proje ortakları olumlu insan hakları etkileri yaratmakta ve Uluslararası Af Örgütü’nün amacı olan dünya genelinde bir insan hakları kültürünün inşasına katkıda bulunmaktadır.

İNSAN HAKLARI EĞİTİMİNDE ÇARPAN ETKİSİ YAKLAŞIMI

İnsan hakları eğitimi konusunda çarpan etkisi yaratacak kişilerin geliştirilmesi, diğer insanlara ulaşarak ve onlarla birlikte çalışarak bilgilerini paylaşabilecek bireylerin eğitim alması üzerine kurulmuştur. Eğitim alan

© Katarzyna Chadajska/Gazeta Lubuska

eğitimciler, devlet memurları, cezaevi personeli, din görevlileri, gençler ve öğrenciler, STK temsilcileri ve benzeri diğer kişiler, daha sonra insan haklarını öğretmekte, bu alanda eğitim vermekte ve insan hakları girişimlerini başlatmaktadır. REAP, çarpan etkisi yaratacak kişiler yoluyla, daha geniş ve farklı kitlelere insan hakları savunuculuğu fırsatlarını sunmaktadır ve böylelikle Uluslararası Af Örgütü’nün insan hakları eğitimi çalışmalarının etkisi daha da artmaktadır. Bu süreç, ayrıca, resmi ve enformel insan

Uluslararası Af Örgütü Polonya Şubesi’nin 2007 yılı Ağustos ayında Przystanek Woodstock festivalinde düzenlediği Darfur eylemine 50,000 kişi katıldı.

hakları eğitimi ağlarının oluşmasını sağlamış ve insan hakları savunuculuğunu arttırmıştır. REAP’ın gelişiminde ve yarattığı etkide önemli bir unsur, program dahilinde olan ve genişleyen insan hakları eğitimi ağlarıyla bağlantının devam etmesini sağlayan, sürekli ve gerçekçi değerlendirme sürecidir.

“Çarpan etkisi yaratan kişiler, yerel eğitim ekiplerimiz, öğretmen ve okul ağlarımız ve bu kişilerin yerel düzeyde ve okul ortamlarında insan hakları açısından elde ettikleri sonuçlar en önemli kazanımımızdır.”

Anna Kuczak, Uluslararası Af Örgütü Polonya Şubesi

ÇARPAN ETKİSİ YARATACAK KİŞİLERİN BELİRLENMESİ; EĞİTİMİ VE DEVAMLILIKLARININ SAĞLANMASI

REAP'ın çarpan etkisi yaklaşımının altında, kilit eğitimcilerle başlayan çok katmanlı bir metodoloji yatmaktadır. Bunlar, insan hakları eğitimi vermeye ve bu bilgileri eyleme dönüştürmeye istekli olan kişilerdir. Örneğin, Uluslararası Af Örgütü Polonya Şubesi kilit eğitimcileri kendi üyeleri arasından seçmektedir ve bunu bir başarı olarak görmektedir. Kilit eğitimciler kişilere kendi eğitim çalışmalarını, kampanyalarını, derslerini ve diğer insan hakları faaliyetlerini yürütmek için ihtiyaç duydukları bilgi, beceri ve kaynakları kazandıracak eğitimler vererek; çarpan etkisi yaratacak yeni kişilerin kapasitesini geliştirirler. REAP'ın uygulandığı süre içerisinde 10 ülkeden yaklaşık 4,000 kişi çarpan etkisi yaratmak üzere eğitimlerini başarıyla tamamlamıştır. Sırayla bu kişiler, insanlara ulaşıp toplumun her kesiminde insan hakları savunuculuğunu yaygınlaştıracak bir insan hakları eğitimcileri ağı oluşturarak, çarpan etkisi yaratacak diğer kişileri eğitirler.

Uluslararası Af Örgütü İsrail Şubesi de kurumsal düzeyde okullarda çarpan etkisi yaratacak

Uluslararası Af Örgütü savunucularının Polonyalı yetkililerin Polonya'daki CIA gözaltı merkezleri konusunda şeffaf bir soruşturma yürütmeleri talebiyle 2009 yılı Nisan ayında Varşova'da düzenledikleri gösteri.

kişilerin eğitimi konusunda yıllar içerisinde başarı kaydetmiştir. İsrail'de REAP çarpan etkisi yaratanların devamlılığını sağlamış ve bunu okullar, gençlik grupları ve yaz kampları üzerinden yaygınlaştırmıştır. Bu ortamlarda çarpan etkisi yaratan kişiler ve gençler, Gençlik Acil Eylem Ağı (Junior Urgent Action Network - JUAN) gibi çeşitli kampanya ve faaliyetler yoluyla insan hakları için harekete geçmeye başlamıştır. Okullarda JUAN kapsamında öğretmenler ve öğrenciler, insan hakları ihlal edilen ya da edilme riski olan gençlerin durumu hakkında ayrıntılı bilgi edinmektedir. Sonuç olarak, JUAN üyeleri dünya çapında bireylerin ve toplulukların insan haklarını savunmak üzere hızla harekete geçmekte ve başarılı toplu eylemlerde bulunmaktadır. Çalışmaları desteklemek üzere JUAN içindeki öğretmenler düzenli olarak toplanarak bilgileri ve ellerindeki araçları paylaşmaktadır; öğrenciler ise akranlarıyla görüş alışverişinde bulunmaktadır.

“Diğer örgütler Uluslararası Af Örgütü’nün vizyonu ve misyonu hakkında daha fazla bilgi sahibi oldular ve İsrail’de toplumsal yapının ayrılmaz bir parçası haline geldik. Uluslararası Af Örgütü’nün tanınırlığı büyük ölçüde arttı ve örneğin insan hakları konularındaki konferanslar, üniversitelerde açık toplantılar, lobi faaliyetleri gibi farklı girişimlerde yer almamıza yönelik talepler daha da çoğaldı.”

REAP katılımcısı, İsrail

Uluslararası Af Örgütü Slovenya Şubesi’nden insan hakları savunucularının Guantanamo’nun altıncı yılı nedeniyle düzenlediği anma toplantısı, Ljubljana, Ocak 2008.

Polonya’da örgütün stratejisinin bir parçası haline gelen insan hakları eğitimi, kapasitenin artırılmasına ve insan hakları savunuculuğunun geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Uluslararası Af Örgütü Polonya Şubesi’nin üyelerinden ve yönetiminden çok sayıda kişi, REAP çarpanı, ortağı ya da katılımcısı olarak bu alanda çalışmaya başlamıştır. Bu kişilerin katılımının REAP’ın yapılandırılmış destek yönteminin bir unsuru olan eğitim alanındaki yenilikçi yaklaşımı sayesinde gerçekleştiği söylenebilir. Polonya’da REAP çalışması 15 kilit eğiticilerle başlamıştır. Daha sonra bu kişiler, ulusal, bölgesel ve yerel çalıştaylar ve eğitim çalışmalarını yürütmüştür. Çarpan etkisi yaratan kişiler, çalışmalarında eşgüdümü sağlamak üzere ulusal düzeyde yıllık toplantılar yapmaktadır. Eğitim alan kişilerden, eğitimden sonra 18 ay boyunca insan hakları faaliyetlerine katılacaklarına dair sözleşmeyi imzalamaları istenmektedir. Uluslararası Af Örgütü Polonya Şubesi, eğitimleri profesyonelleştirerek ve danışmanlık sağlayarak çarpan etkisi yaratan kişilerin motivasyonunu arttırmaktadır.

DEĞERLENDİRME VE TAKİP

Uluslararası Af Örgütü Slovenya Şubesi 2001

yılından bu yana, öğretmenlerin ve gençlik çalışanlarının da aralarında bulunduğu yaklaşık 450 eğiticiden oluşan bir ağ oluşturmuştur. Eğiticiler, verdikleri eğitimin niteliğini arttırmak üzere, insan hakları eğitimi yöntemleri ve beceri, kaynak ve deneyim paylaşımını arttırmaya yönelik sürdürülebilir ağların oluşturulması hakkında eğitim almaktadır. Ağın üyelerine, insan hakları ile ilgili konularda güncel bilgileri ve faaliyet ve çalıştaylara ilişkin önerileri içeren aylık e-postalar ve eyleme geçmek üzere dünyadaki insan hakları ihlallerine dair düzenli bilgi gönderilmektedir. Hedef gruplarla çalışmalara ilişkin tavsiyeleri de içeren, ağın üyelerinden düzenli olarak alınan geribildirimler ağın sürekli gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Öğretmenler, ağa yeni katılan meslektaşlarına destek olmaktadır.

REAP proje ortakları, yerel düzeyde sürdürülen proje faaliyetlerini gözlemlmek ve faaliyetler hakkında bilgi edinmek için karşılıklı ziyaretlerde bulunmuştur. Örneğin, İsrail ve Slovenya’daki REAP proje personeli öğretmenlerle ve okullarda yürütülen çalışmaları karşılaştırmak ve değerlendirmek üzere karşılıklı ziyaretler düzenlemiştir. Uluslararası Af Örgütü’nün görevlendirmesiyle İnsan Hakları Eğitimleri

Birliği (Human Rights Educations Associates) tarafından REAP projesinin dış denetimi yapılmıştır. Bu değerlendirmeyle ilgili inceleme ve sonuçlar REAP çalışmasının yürütüldüğü ülkelerle ve proje ortaklarıyla paylaşılmaktadır; böylelikle, alınan derslerin ulusal ve uluslararası düzeyde insan hakları eğitimi çalışmalarına dahil edilmesi mümkün olmaktadır. Bu uygulama, Uluslararası Af Örgütü’nün insan hakları eğitimi alanındaki ağının ve ortaklarının kapasitesinin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Değerlendirme, REAP çalışmalarında yer alan bireylerin, toplulukların ve örgütlerin tüm insanların insan haklarının güçlendirilmesine yönelik çabalara yaptıkları katkıları daha iyi anlamalarını sağlamaktadır.

“Çarpan etkisi yaratan kişilerin ve faydalanıcıların üzerindeki etkinin dönüşüme neden olduğu; kişisel tutum ve davranışlarda önemli değişiklikler yarattığını gösteren bulgular mevcut.”

Felisa Tibbetts, İnsan Hakları Eğiticileri Birliği Yöneticisi ve REAP Değerlendiricisi

İNSAN HAKLARI KÜLTÜRÜNÜN İNŞASI

On yıldır süren REAP projesinde yer alan tüm ülkelerde Uluslararası Af Örgütü'ne katılarak insan hakları için harekete geçen kişilerin sayısı üç kat artmış; üye sayısı 6,010'dan 19,158'e çıkmıştır. Sayılar üzerinden yapılan değerlendirme REAP'ın etkisinin yalnızca bir yönünü göstermektedir. Bunun dışında, REAP'ın tüm insanların insan haklarına saygı gösterilmesini ve bu hakların korunması için harekete geçilmesini destekleyen bir kültürün oluşumuna katkıda bulunduğunu gösteren nitel kanıtlar vardır.

Uluslararası Af Örgütü İsrail Şubesi, REAP'ın kampanya çalışmalarına daha fazla sayıda insanın katılımı için büyük fırsatlar sağladığını saptamıştır. Bu, okullarda yürütülen başarılı insan hakları programının ve STK'larda ve topluluk temelli örgütlenmelerde çarpan etkisi yaratmaya yönelik yapılan eğitimlerin bir sonucudur. Örneğin, İsrail'de REAP'dan önce insan hakları kampanyaları yalnızca diğer iki örgütle birlikte ve 20 okulda yürütülmekteydi. REAP, İsrail'deki 16 STK'nın ve topluluk temelli örgütlenmenin katıldığı bir ağ oluşturmuştur ve 83 okul ve üniversiteyle birlikte çalışmaktadır.

Polonya'da Uluslararası Af Örgütü'ne katılan kişilerin sayısındaki artış, sürdürülen tüm insan hakları çalışmalarına olumlu bir katkı niteliği taşıyan çarpanlara verilen eğitimlerle doğrudan ilişkilendirilmektedir. Bu durum özellikle Polonya okullarındaki çarpanlar için geçerlidir: Uluslararası Af Örgütü Polonya Şubesi'nin REAP öncesinde okul ya da üniversitelerle etkin hiçbir işbirliği çalışması yokken, Şube günümüzde 107 resmi eğitim kurumuyla birlikte çalışmaktadır.

“İnsan haklarını uygulamak için kişinin çok ısrarcı ve cesur olması gerektiğini düşünüyorum. Şimdi bu becerileri ediniyorum ve gün geçtikçe daha da geliştiriyorum.”

REAP katılımcısı, Polonya

Pekin Olimpiyatları küresel eylem günü kapsamında Uluslararası Af Örgütü İsrail Şubesi üyelerinin oluşturduğu “חופש” (özgürlük) kelimesi, Tel Aviv, Temmuz 2008.

TAVSİYELER

REAP'IN TEMEL TAVSİYELERİ

- **İnsan hakları eğitiminde çarpan etkisi yaklaşımının uygulanmasıyla daha fazla sayıda kişiye ulaşmak ve bu kişilerin katılımını sağlamak ve böylelikle etkiyi arttırmak mümkündür.** Çarpan etkisi yaklaşımı, insan hakları bilgisinin ve yeni becerilerin kişilere ve topluluklara ulaştırılmasında etkili ve verimli bir yöntemdir. İnsan hakları eğitimi çarpanları çok sayıda insana ulaşarak eğitim vermekte ve bu kişilerin insan hakları için harekete geçmelerine ilham olmaktadır. Bu uygulama, toplumun her kesiminden insanların herkesin insan haklarının öneminin farkına varmasına katkıda bulunmaktadır.
- **Sürdürülebilir insan hakları eğitimi ağlarının oluşturulması insan haklarının etkisini artırır.** İnsan hakları eğitimi alan çarpanların

faaliyetlerini desteklemek, geliştirmek ve devamlılığını sağlamak üzere, eğitimden sonra bir ağ oluşturulabilir. Ağlar bilgi, beceri ve kaynakların paylaşılmasına olanak sağlar. Online kaynaklar üzerinden ve e-posta yoluyla ağ çalışmaları kolaylaştırılabilir.

- **İnsan hakları eğitiminin yöntemlerini ve etkisini değerlendirmek güvenilir bir insan hakları eğitiminin geliştirilmesi ve bu eğitimin başarısının ölçülmesi açısından önemlidir.** İnsan hakları eğitimi çalışmasına ilişkin izleme ve değerlendirme çerçevesine ortakların ve katılımcıların dahil edilmesi değerlendirmelerde daha doğru sonuçlara ulaşılmasına ve alınan derslerin yürütülen ve gelecekte yürütülecek çalışmalarda dikkate alınmasını sağlar. Ayrıca, elde ettiğiniz kazanımları görmeyi sağlar.

Uluslararası Af Örgütü, ağır insan hakları ihlallerini sonlandırmak için 2.2 milyon üyesiyle, 150'den fazla ülke ve bölgede kampanyalar yürüten küresel bir harekettir.

Vizyonumuz, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi ve diğer uluslararası insan hakları standartlarında belirtilen bütün insan haklarının herkes tarafından kullanıldığı bir dünyadır.

Uluslararası Af Örgütü tüm hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dinlerden bağımsızdır ve çalışmaları üyelikleri ve kamusal bağışlarla desteklenir.

Mayıs 2010
Index: POL 32/003/2010

Amnesty International
International Secretariat
Peter Benenson House
1 Easton Street
London WC1X 0DW
United Kingdom
www.amnesty.org

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

